

מסורת הש"ס

א) שמות פ"ה, ט) כמותו: ד' סנהדרין מז': שבת קנ"ב; א) רש"י, ד') סנהדרין כ. ט"ז; ט) נדרים ט. ע"ש סנהדרין שם, ו) ו'נ"ל דמניא, ו) ו'נ"ל תניא, ח) ג"ז שם פתחת ל': נדרים שם, ט) נדרים ט: סנהדרין כ. ע"ש, י) נדרים ט: סנהדרין כ: ע"ש, ט) רש"י מ"ו גורס ואמר, ל) לעיל כא, ע"ש, ט) נ"ני חוק' ב"ב קמז. ד"ה אודייני, ס) נוספתא דה' פ"ט, ט) ו'נ"ל טעל נכנס לעיר חולץ,

הגהות הגר"א

[א] גמ' ערסא דללא אמר כו' כל"ז ומלת אמר נמי לימא כסברי דעי' הגירסא כדנדרים: [ב] שם גדולה מזו ע"כ כו' כל"ז:

לעזי רש"י

טריגופני"א [טריגופני"א]. אר"י: מנן שהותאם (למי שנושא אותה).

מוסף רש"י

משיחתם הגדול. וזו כסיו של חרון המה (כחובות ד'). ערסא דגרא. וטענן היו לערוך מטה ושלחן צדק ולא היה משתמש צדק כלל אלא לזמל הכית מונחת משום נוחות, מול ודומה לו (שבת פז:) גד גדי וטוק לא (סנהדרין כז.) דער האידנא לא אורבנינה, ע"ה הנה לא יצב עד אחרת מטה, שכי' מונחת היא לניי הדים, ורשעא. דלכל הוא צעיק ללחמיה עלה, מסיכא מיפוק לן (שם), השתא אורכליניה ואשקיניה. משל לחמים (שם) הי"ע לע"ג דכולא שמה לא יקני דמניא השתא ימינ' (נדרים נז.) אלא אי קשיא. אדעולא, הנה קשא עלה דמניא צעמלא דרגש אין צריך האכל לכפותו (סנהדרין שם) ממש הכרעיה למעלה (נדרים שם), אלא זוקפא. שמעמידו על שני כרעיו דזי (שם). ואי ערסא דגרא. דמנה חסודה היא כל כך, אמאי לזני צריך לכפותה (שם). הא תניא הכופה משתו כו'. וזני הוילא ומטה חסודה היא צריך לכפותה, אלא ש"מ דרגש לאו ערסא דגרא הוא (שם). המיוחדת לכלים, למן עליה כלים, והוילא ואין שינס עליה אין צריך לכפותה (שם). מתיר קרביטין אית (שם). מאי קרביטין אית ליה. הלא כשאר ממות עושין אותה מטה (שם) קיס לא דלא הוו להו קרביטין, שאינה עשויה להתפרק אלא עומדת מוצעת לעולם (נדרים שם). בשנהדרין שם). ערסא דצלא. וכשמתיקין אותה הופל וכן הן קרביטין ומס הוא עליו לכפותו, שלא היו ראשי כרעיו גבוטין מסיוגו למעלה, וקאמר ח"ק זוקפו על דופן הכרעיה וארוממו למעלה, וא"ל יכן שמעון מתיר קרביטין והוא נופל (שם). קשרתו, מתוכו. שיש נקיס בלרומטיו ותופטין בהן ראשי רעוטה המלויות צעור ועושנין ואין מרכיטין הרעוטה על גבי אריות המטה (שם). מטה סירוגה על גבה. המגלים מרכיטין על אריות המטה מיכן ומיכן ואורג והוא סירוג (שם). הלכה כר' שמעון בן גמליאל. דלמר מתיר קרביטין (נדרים שם). אודייני. מכתפת גדולה (לעיל כא.).

אין אומרים ברכת אבלים במועד. אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים. ת"ר בראשונה היו מתין עשירים, והיו מגליין את מתין עשירים, וכך היו מגליין את מתין עשירים, שהיו שחורין מן הרעב וכי'. וכן היו מוציאין מתי עשירים בדרגש, ועניים האבל את העשירים בזוכית לבנה, ואת העניים בזוכית צבועה כו'. וכך היו מגליין את מתין עשירים, ת"ר בראשונה היו מוליכין בבית האבל, עשירים בקלות של כסף ושל זהב, ועניים בסלי נצרים כו'. וכן היו משקין בבית

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן

כו.

אם יבדל לַמעט בעסקו ימעט. פירש בקונטרס בסקורתו וגרסה דדבר האבד קאמר וכן פי' לעיל (ד' כב.) גבי על כל המתים כולן ראה ממעט בעסקו ראה אינו ממעט וגם הרב פירש לעיל דבדר האבד עושה צנעא צמון ציתו נראה לפירושו דהכא מיירי בצאצו

ואמו ומשום דהולך בדרך המירו לו שיגלגל עמהם אם אינו יכול למעט דבשאר מתים אינו ממעט כלל אם אינו רוזה ואי מיירי הכא בשאר מתים צריך לומר להפך הולך בדרך ואינו נוהג אצילות כל כך ומתנחם יותר אסור להרצות בעסקו יותר מאותו שיוצב ציתו ואינו מתנחם וה"ר יוסף פירש דהכא ימעט בעסקו לקנות זורכי סעודה ולפי שהולך בדרך רגיל לקנות זורכי סעודה יותר מציתו שיש לו קונים עצורו וגם מולא ציתו הרבה משום הכי נקט הולך בדרך ומה שפירש בקונטרס דאיירי כשאמרו לו על מיתת קרוביו כשהיה בדרך לא ידענא אי צעי למימר דאיירי צמולך סמורמו ממקום למקום כדפי' בקונטרס ור"ל דשמה שרי ליה לדידיה למכור סמורמו דכיון דהולך אותה צד וטרח צה ולא פשע דלכיתו שלא היה יודע לישב ציתו שכולל לשמרה או שמא הקונטרס ר"ל משום דאמרינן לעיל (דף כג.) שבת ראשונה אינו יוצא מפתח ציתו וזה אינו קושיא דלע"פ שאינו יוצא מפתח ציתו צעיר הא אמרינן (לעיל דף טו:.) יאל לדרך (חולץ ונכנס לעיר) אלמא מותר לצאת (צ"ל) ושמה דוקא דבדר האבד מותר לצאת לדרך: **מן המנחה ולמעלה.** פי' בתוספות סבר דמסקפא ליה אי מנחה גדולה אי מנחה קטנה דמקודס לכן אינו יושב עליה נראה לי דמנאן סמכו שלא לישב ע"ג כסא וספסל אע"פ שאין ראה גמורה דשאני מטה הואיל וצריך כפייה ולא מצינו כפייה צנכא וספסל: **ואין מוליכין בבית האבל.** זאת המשנה על כרחין נסדרה דהיפך ושמה כל זה מן הצרייתא דלמעלה כמו שפירש בתוספות דההיא דלעיל ותמיהני מדוע לא פירשו גם כאן כמו שפירש למעלה ושמה בנספר הרב היתה כמזנה מנוף הצרייתא ולא הוצרך לפשו או לא היה כמזב צספרו כלל ואין מוליכין כו' וכן מוכיח מתוך פירוש המוספות שפי' לא ידענא אי קאי האי צראשונה היו מוליכים אלמוגמר וצשמים דלמר אין מצרכין הא אמוי מייתין אי אמתימין קאי דקמני מצרין ואותה הצראה היא צראשונה מוליכין כו' דאמתימין קאי ועוד כיון שפירש התקינו שיהו הכל מוליכין כו' ומתנימין לאחר תקנה:

פניהן מפני בצורת והיו עניים
בראשונה היו מוציאין עשירים בדרגש ועניים בכליכה

שמעון בן גמליאל דרגיש מתיר קרביטין והוא נופל. אומר נמי אמר ר' ירמיה, דרגש סירוגו מתוכו. מטה שנקליטיה יוצאין, זוקפה דזיו. כלומר, אינו צריך לכפותה. ת"ר מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת, מן המנחה ולמעלה. ואעפ"כ אסור לו לישן עליה עד שתחשך. ולמוצאי שבת, א"ע"פ שלא נשאר לו משבעת ימי אבילות אלא יום אחד בלבד, חוזר וכופה מטותיו. ת"ר ישן על גבי מטה על גבי אודיני ועל גבי ספסל על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו, ואמר ר' יוחנן מפני שלא קיים כפיית המטה. ת"ר מכבדין ומרכיטין ומדיחין את הקערות כסות וקיתוניות וצלוחיות בבית האבל, ואין מביאין מגמר בבית האבל. ואוקימנא, הא דתני בר קפרא, אין מברכין על המגמר ועל הבשמים של בית האבל, בהני דמיית בבית המנחמין. **מתני'** מוליכין בבית האבל, עשירים בקלות של כסף ושל זהב, ועניים בסלי נצרים כו'. וכן היו משקין בבית

אם יבדל לַמעט בעסקו ימעט ואם לאו יגלגל עמהן תנו רבנן א מאימתי כופין את המטות משיצא מפתח ביתו דברי ר' אליעזר רבי יהושע אומר א ב משיסתם הגולל מעשה שמת רבן גמליאל הזקן כיון שיצא מפתח ביתו אמר להם רבי אליעזר כפו מטותיכם וכיון שנסתם הגולל א [אמר להם רבי יהושע כפו מטותיכם] אמרו לו כבר כפינו על פי זקן ת"ר ב מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת מן המנחה ולמעלה אמר רבה בר הונא ד אף על פי כן אינו יושב עליה עד שתחשך ה ולמוצאי שבת אע"פ שאין לו לישב אלא יום אחד חוזר וכופה תנו רבנן י הכופה מטתו

לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה ואפילו יש לו עשר מטות בעשרה מקומות כופה את כולן ואפילו חמשה אחין ומת אחד כולן כופין ו אם היתה מטה המיוחדת לכלים אין צריך לכפותה דרגש אין צריך לכפותו אלא זוקפו רבן שמעון בן גמליאל אומר ה דרגש מתיר את קרביטיו והוא נופל מאיליו ט מאי דרגש אמר עולא ערסא דגרא אמר ליה רבה אלא מעתה גבי מלך ט דתנן ב כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על הדרגש מי איכא מידי דערד האידנא לא אותביניה והשתא מותבינן ליה מתקף לה רב אשי מאי קושיא מידי דהוה אאכילה ושתיה דער האידנא לא אוכליניה ולא אשקיניה השתא אוכליניה ואשקיניה אלא אי קשיא הא קשיא א (דתנן) דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ערסא דגרא אמאי אינו צריך לכפותו הא א (תנן) ה הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו כופה ומאי קשיא מידי דהוה אמטה המיוחדת לכלים דתניא אם היתה מטה המיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רבן שמעון בן גמליאל אומר דרגש מתיר קרביטיו והוא נופל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגרא מאי קרביטין אית ליה ט כי אתא רבין אמר ליה ההוא מרבנן ורב תחליפא בר מערבא שמיא דהוה שכיח בשוקא דגילדאי מאי דרגש ערסא דצלא א[א] איתמר נמי אמר ר' ירמיה דרגש סירוגו מתוכו מטה סירוגה על גבה אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי יהושע בן לוי ה הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ט (איתמר נמי) אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי אסי י מטה שנקליטיה יוצאין זוקפה דזיו ט תנו רבנן ישן על גבי כסא על גבי ט אודייני גדולה ו[ו] על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו אמר רבי יוחנן שלא קיים כפיית המטה תנו רבנן ב מכבדין ומרכיטין בבית האבל ומדיחין קערות וכוסות וצלוחיות וקיתוניות בבית האבל ז ואין מביאין את המוגמר ואת הבשמים לבית האבל אינו והא תני בר קפרא אין מברכין לא על המוגמר ולא על הבשמים בבית האבל ברוכי הוא דלא מברכין הא אתויי מיית' לא קשיא הא בבית האבל ב הא בבית המנחמין: **מתני'** י אין מוליכין לבית האבל לא בטבלא ולא באקסוטלא ולא בקנון אלא בסלים ט ואין אומרים ברכת אבלים במועד אבל עומדין בשורה ומנחמין ופוטרין את הרבים י אין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההספד י ולא של נשים לעולם מפני הכבוד: **גמ'** תנו רבנן בראשונה היו מוליכין בבית האבל עשירים בקלות של כסף ושל זהב ועניים בסלי נצרים של ערבה קלופה והיו עניים מתביישים ב התקינו שיהו הכל מביאין בסלי נצרים של ערבה קלופה מפני כבודן של עניים תנו רבנן פ בראשונה היו משקין בבית האבל עשירים בזוכית לבנה ועניים בזוכית צבועה והיו עניים י בראשונה היו מגליין פני עשירים ומכסין פני עניים מפני שיהיו מושחרין פניהן מפני בצורת והיו עניים מתביישין התקינו שיהו מכסין פני הכל מפני כבודן של עניים ט בראשונה היו מוציאין עשירים בדרגש ועניים בכליכה

שמעון בן גמליאל דרגיש מתיר קרביטין והוא נופל. איתמר נמי אמר ר' ירמיה, דרגש סירוגו מתוכו. מטה שנקליטיה יוצאין, זוקפה דזיו. כלומר, אינו צריך לכפותה. ת"ר מאימתי זוקפין את המטות בערב שבת, מן המנחה ולמעלה. ואעפ"כ אסור לו לישן עליה עד שתחשך. ולמוצאי שבת, א"ע"פ שלא נשאר לו משבעת ימי אבילות אלא יום אחד בלבד, חוזר וכופה מטותיו. ת"ר ישן על גבי מטה על גבי אודיני ועל גבי ספסל על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו, ואמר ר' יוחנן מפני שלא קיים כפיית המטה. ת"ר מכבדין ומרכיטין ומדיחין את הקערות כסות וקיתוניות וצלוחיות בבית האבל, ואין מביאין מגמר בבית האבל. ואוקימנא, הא דתני בר קפרא, אין מברכין על המגמר ועל הבשמים של בית האבל, בהני דמיית בבית המנחמין. **מתני'** מוליכין בבית האבל, עשירים בקלות של כסף ושל זהב, ועניים בסלי נצרים כו'. וכן היו משקין בבית

עין משפט גר מצוה

ר"א ג מיי פ"ו מהלכות אכל הלכה י טו"ע י"ד כ' מיי פ"א שם הלכה ב סמג עשין דרכנן ב טו"ע"ע שם כ' שעה ספיף א':

רפ"ו ג ד ג מיי שם פ"י הלכה ב טור י"ד כ' ח:

רפ"ו ז ח מיי שם פ"ה הלכה יח טור י"ד כ' שפז:

ר"ז ט מיי שם פ"ו הלכה ח ופ"ג מהלכות מלכים הלכה ד:

רי"ח י מיי פ"ה מהל' אכל הלכה יח טור י"ד שם:

רי"ט ב ל מיי פ"ג שם הלכה ו סמג עשין שם טו"ע"ע שם כ' שעה ספיף ז:

ר"ב מ טו"ע"ע שם:

ר"בא ג מיי שם הלכה ז ט"י"ד כ' תל:

ר"בב ס מיי שם פ"ה הלכה ג טי"ד שם:

ר"בג ע מיי שם פ"ו מהלכות י"ט הלכה כג טו"ע"ע י"ד כ' תל ספיף א' וטו"ע"ע א"ח כ' תקנו ספיף א':

ר"בד פ מיי פ"ג מהל' אכל הלכה טו"ע"ע שם כ' שעה:

ר"בה צ ק מיי שם פ"ג הלכה ז טי"ד כ' שעה:

ר"בו ר מיי שם פ"ד הלכה א' וטו"ע"ע שם כ' שג ספיף א':

רבינו חננאל

אם יכול למעט בעסקו, כלומר שלא יקנה ולא ימכור [ימעט], ואם לאו יגלגל עמהן, כלומר יקנה צרכי הדרך ודברים שיש בהן חיי נפש. ת"ר מאימתי כופין המטות, משיצאיו המה מן הבית, דברי אליעזר. ר' יהושע אומר, משיסתם הגולל. וקיימא לן כר' יהושע, דאין אבילות נוהגת אלא משיקרב המה ויתסתם הגולל. ת"ר הכופה מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש בבית, ואפילו יש לו עשר מטות כופה, ואפילו חמשה אחין, ומת אחד מהן, כולן כופין. ואם היתה מיוחדת לכלים, ואינה עשויה לישן, אין צריך לכפותה. דרגש, אין צריך לכפותו אלא זוקפו דזיו. ואמר עולא האי דרגש ערסא דגרא הוא, פירוש מטה העשויה לכבוד מול הבית, ואין אדם ישן עליה. ונדרה דבריו. ואסיקנא דרגש הוא ערסא דצלא, עור גמור וקשור בחבלים על המלבושת ומסורגות מלבושת המטה בחבלים הללו והעור בתוכם. וכיון שמעמידין אותה ישנן על גבי העור. ואמר רבן